

מראי מקומות - פסחים מה.

וחצי זית דם, אין האיסורין מצטרפין ופטור, וכן בכל האיסורים חוץ מן הקדשים. ורק בנזיר שייך דין זה, לפי שכולן איסור אחד הם. ותיירץ, שכוונתו להשיב, שהיתר ואיסור מצטרפין רק בבת אחת, אבל איסור ואיסור במקום שהם מצטרפין הרי הם מצטרפין אף בזה אחר זה.

ה. ואם לאו בטל במיעוטו
כתב המגן אברהם (תמ"ב, י'), שמה שאמרו שאם אין כזית במקום אחד, כשהוא במקום שאינו עשוי לחזק חייב לבער, זהו דוקא כשיש בין הכל כזית, שאז הכלי מצרפו. אבל אם לא נשאר בין הכל כזית, אין צריך לבערו, אפילו אם אין עשוי לחזק, אבל הביא שהרבה פוסקים סוברים שאם אין עשוי לחזק, אפילו פחות מכזית חייב לבער.

והחכם צבי (פ"ה) כתב, שלהפוסקים שרק בדבוק אין צריך לבערו, זהו משום שנתבטל והוי כעץ בעלמא. אבל להפוסקים שאפילו אם אינו דבוק אין חייב לבערו, יש לומר שסוברים שחצי שיעור אינו אסור מן התורה אלא באיסורי אכילה, משום שמלבד הסברא שחזי לאצטרופי ששייך גם בזה, יש גם הפסוק של 'כל חלב', השייך רק באיסורי אכילה.

עוד צידד, שאף אם נאמר שגם בשאר איסורים חצי שיעור אסור מן התורה, זהו דוקא בעושה מעשה שמחשיבו לאותו פחות מחצי שיעור, אבל בחמץ פחות מכזית, שאינו עושה מעשה אלא מניחו בביתו ואינו מבערו, כיון שאינו עושה דבר שמראה בו שמחשיבו, אינו אסור. ובדגול מרבבה על המגן אברהם שם כתב לפרש שלהסוברים שחייב לבער, אפילו אם בשאר איסורים חצי שיעור אינו אסור מן התורה, אבל מדרבנן אסור.

ו. לא שנו אלא במקום שאין עשוי לחזק וכו'
כתב המאירי שלפירושו רש"י נמצא שבמקום שהוא עשוי לחזק, והיינו מקום שעשוי ללישה, שאם יש שם כזית חייב לבער, ואם אין שם כזית, הואיל והוא מקום לחזק בטל הוא ונידון כעץ העריבה. ובמקום שאין עשוי לחזק, כגון דפני העריבה, שחייב לבער אפילו פחות מכזית, כיון שאינו עומד שם לצורך, יש לחוש שימלך ויטלנו משם, שהרי יש שם כמה חצאי זיתים ורוצה לכנסם, וכל שכן שדין זה הוא בשפת העריבה. אולם כתב המאירי שלפי זה היה צריך לומר 'להחזיק' ולא 'לחזק', שהרי העיקר הוא שהמקום מחזיק המים. וגם מצד הענין קשה, שהרי בתחתית הדופן הוא גם מקום שעשוי להחזיק המים, ומדוע אמרו שדין כל הדופן שוה, שהוא כמקום שאינו עשוי לחזק, ודינו שפחות מכזית חייב לבער, וראה בדבריו שפירש הגמרא באופן אחר.

א. חטאת מאי היא דתניא כל אשר יגע בבשרה יקדש וכו' יש לעיין, מנין לנו שהדין בחטאת הוא משום היתר מצטרף לאיסור, שמא הוא מדין טעם כעיקר. וכתב המהר"ם חלאוה שהיה כאן ממשו של בשר, ולכן על כרחך אין זה משום טעם כעיקר. וגם אין לומר שבא ללמד דין כזית בכדי אכילת פרס, שהרי אין כאן כזית של איסור, אלא כזית של חתיכת בשר, ועל כרחך אין זה אלא משום היתר מצטרף לאיסור [וראה עוד להלן בזה].

ב. בבשרה עד שיבלע בבשר
התוס' לעיל (מג. בסוד"ה כמאן) הביאו ראייה מכאן שהיתר מצטרף לאיסור הוא בתערובת, ושלא כשיטת רש"י שהאיסור בעין. ובדעת רש"י ביאר הקובץ שעורים (אות קע"ט) שאם היה נאמר רק 'כל אשר יגע יקדש' בלא 'בבשרה', היה משמע שנגיעה מקדשת, כמו לענין טומאה שנגיעה מטמאה, ואין צריך כלל לצירוף האיסור, ו'בבשרה' מלמדנו שנגיעה לבדה אינה מקדשת אלא על ידי צירוף האיסור, ומצטרף גם המקצת שלא בלעה. שאין לומר שדוקא המקצת שבלעה מצטרפת משום טעם כעיקר, שהרי מדובר כאן במין במינו, שלא שייך בזה טעם כעיקר, ולכך אין לחלק בין המקצת שבלעה ובין המקצת שלא בלעה, ושניהם מצטרפין, משום היתר מצטרף לאיסור.

ג. ורבי עקיבא תרוייהו להיתר מצטרף לאיסור וכו'
כתב רש"י (בסוף דבריו), שחכמים החולקים על ר"א בכותח הבבלי סוברים שטעם כעיקר אינו דאורייתא. והקשה המהרש"א, אם כן מה הקשתה הגמרא לעיל 'ורבי עקיבא טעם כעיקר מנא ליה', הרי יש לומר שהוא סובר כחכמים אלו שחולקים על טעם כעיקר מדאורייתא, והניח בקושיא. והפני יהושע תירץ, שכיון שרבי עקיבא דורש מ'משרת' ללמדנו היתר מצטרף לאיסור, ודאי שהוא סובר שטעם כעיקר דאורייתא, שאם לא כן היה לו לדרוש מ'משרת' את הדין של טעם כעיקר שיותר משמע לדרוש כן מ'משרת', ומזה היה פשוט לגמרא שרבי עקיבא דורש את הדין של טעם כעיקר מן התורה מפסוק אחר.

ד. השתא לרבי עקיבא איסור והיתר מצטרפין איסור ואיסור מיבעיא
הקשה המאירי שלכאורה אדרבה, היא הנותנת, שאם יש שני איסורים קשה לומר שמצטרפין, שהרי אין יודעין באיזה איסור להתרות באוכל, באיסור זה או באיסור זה, וגם אין האחד מתבטל בחבירו, שהרי אין איסורין מבטלין זה את זה, ולכך אין מצטרפין. וכך הוא גם לדינא, שהאוכל חצי זית חלב